

om en tid, då i många fall stöd från kommun och stat saknades.

Det fjärde avsnittet hos Perwe tar upp efterkrigstiden. Ett delavsnitt heter "Mörkläggning".

Johan Perwe har gått igenom ett mycket stort källmaterial och en omfattande litteratur. Påståendena är väl belagda i sammanlagt 901 noter. Personindex är föredömligt.

Det kan sägas att nazisterna i Norrköping liksom i Sverige i stort var en marginell rörelse. I valet till stadsfullmäktige 1934 fick Lindholmsnazisterna 326 röster, vilket motsvarar 1,4 procent av de röstande. Det kan jämföras med 588 röster för Sillénkommunisterna och 706 röster för Kilbomskommunisterna. Valets segrare var socialdemokraterna som fick över 50 procent av rösterna och 37 mandat, medan högern fick 20 mandat och folkpartiet 3. Än en gång gör man reflexionen att efter rösträttsreformen 1918 tog socialdemokraterna makten i alla Sveriges viktigare städer.

En läsare kan önska lite mer av analys även av de andra valen under perioden. Nazisterna var som sagt inte många, men de var ett nytt element i svensk opinionsbildning. De var aggressiva, inte minst mot judar och vad som sades vara judiskt inflytande, och det är av intresse hur nazisterna bemöttes. De kunde hämta inspiration från Tyskland, liksom kommunisterna hämtade inspiration från Sovjetunionen. Båda länderna kunde också fungera som skräckexempel på vart ideologin kunde leda.

Johan Perwe skriver inledningsvis att syftet med boken aldrig varit att brännmärka eller stigmatisera enskilda personer. I huvudsak lever författaren upp till denna målsättning. Undantaget gäller en person under avsnittet "Mörkläggning". Det rör sig om en känd historiker och pedagog i Norrköping, Björn Helmfrid. Denne har skrivit Norrköpings historia och framhållit att nazismen i staden i stort sett var obefintlig. Helmfrids omdöme blir mindre värt då Perwe kan påvisa att Helmfrid under namnet Torkel Leifsson varit en mycket aktiv nazist under 1930-talet och början av 1940-talet.

Lunds universitet

SVERKER OREDSSON

Johan Svanberg, *Migrationens kontraster: Arbetsmarknadsrelationer, Schleswig-Holstein-aktionen och tyskorna vid Algots i Borås under 1950-talet* (Lund: Nordic Academic Press 2016). 474 s.

Under senare år har migrationsforskningen vuxit betydligt. Ett verk som sticker ut är Johan Svanbergs bok *Migrationens kontraster* (2016). Det beror delvis på utgångspunkten att följa en grupp migranter under hela migra-

tions- och tidiga integrationsprocessen: från de förutsättningar som först fick dem att ta det drastiska steget att migrera, till migrationen till Sverige och till hur de integrerades i Sverige och på den svenska arbetsmarknaden. Svanberg väljer ut unga tyska kvinnor som ingick i den så kallade Schleswig-Holstein-aktionen och som fick arbete vid konfektionsföretaget Algots i Borås.

På ett ingående och noggrant sätt behandlar han migrations- och integrationsprocessen på individ- och strukturnivåer. Han benar ut de nationella och lokala migrationsaktörernas handlande och handlingsutrymme under 1950-talet. Villkoren förändrades när staten överlät ansvaret över frågan till arbetsmarknadens parter och arbetskraftsinvandringen började avregleras. Han studerar också hur dessa parter agerade på lokal och nationell nivå, innan han går över till att studera villkoren vid Algots och i Borås. Här tar han bland annat upp att Algots tidigt bedrev en hårdhänt rationaliseringspolitik och införde löpande band under 1930-talet. Rationaliseringarna medförde att kvinnlig arbetskraft i stor utsträckning ersatte manlig arbetskraft, men också att arbetsprocessens olika moment fick en tydligare könskodning. Detta tillsammans med den jämförelsevis mycket stora personalomsättningen bidrog till att det fanns ett stort behov av kvinnlig arbetskraft.

Algots arbetarpolitik var för sin tid mycket fackföreningsfientlig. Det var en av flera anledningar till att den fackliga organisationsgraden var mycket låg. Inte minst var det svårt att organisera arbetskraftsinvandringarna när företaget såg arbetskraften som en förbrukningsvara. Det medförde att Beklädnadsfacket lokalt och nationellt var relativt avogt inställt till att tillstyrka ansökningar om arbetstillstånd, så länge företaget inte bidrog till att de anställda organiserade sig fackligt.

I det stora hela är jag mycket positivt inställd till Svanbergs intressanta bok, som har sin styrka i den empiriska framställningen. En punkt som jag dock önskat att han utvecklat vidare rör relationen mellan företagens arbetarpolitik och den anmärkningsvärt låga fackliga organisationsgraden vid Algots. Han nämner att enbart 200 av företagens ungefär 875 arbetare var fackligt organiserade i december 1950 (s. 270) och 450 av 1 200 i juni 1953 (s. 352). Han diskuterar frågan, men kunde ha problematiserat den lite mer, eftersom arbetarpolitiken och organisationsgraden bör ha spelat mycket stor roll för det fackliga agerandet i migrations- och integrationsfrågor. Resonemangen hade vunnit på en mindre undersökning som i jämförande perspektiv analyserade hur organisationsgraden förändrades inom konfektionsindustrin i Borås och vid Algots, för att därefter mer ingående diskutera organisationsgradens följder för den fackliga makten och det fackliga handlingsutrymmet. På många arbetsplatser fanns en facklig kultur som mer eller mindre tvingade in nyanställda arbetare i den fackliga organisationen. Så var

det inte alls på Algots. Vad var det som var så speciellt vid Algots och hur påverkade detta arbetarkollektivets mottagande av arbetskraftsinvandrare? Det är lätt att bli enögd som arbetarhistorisk forskare och lägga väl stor vikt vid det företag eller den fackliga organisation man själv studerar.

Bokens styrka är den noggranna och väldokumenterade framställningen. Med hjälp av en intervjustudie organiserar Svanberg en motberättelse som ger ytterligare en dimension – både av migrationsmönstren och arbetets villkor. På så sätt syresätter han framställningen och sätter dessutom in den i sin samtida kontext, vilket gör att boken kommer – och bör – användas som referensverk för lång tid framöver. Förhoppningsvis fortsätter Svanberg den inslagna vägen. Då vore det intressant om han kunde vidareutveckla integrationsperspektivet ur arbetarhistorisk synvinkel – det behövs.

Örebro universitet

BJÖRN HORGBY

Andreas Åkerlund, *Public diplomacy and academic mobility in Sweden: The Swedish Institute and scholarship programs for foreign academics, 1938–2010* (Lund: Nordic Academic Press 2016). 248 s.

Hardly anyone with experience from contemporary academia and interest in foreign policy issues would object to the claim that Åkerlund's book highlights two extremely popular concepts. Attempts at symbiosis deserve attention as potentially challenging projects. Owing to the historical perspective of more than seven decades, this study of Swedish academic policies designed to reach out to the wider world may be a case in point. The Swedish Institute (SI), established as, nominally at least, a public-private partnership in 1945, was their primary platform.

The book has a neat structure. Meanings of academic internationalization and public diplomacy are outlined, research premises laid out, sources and method discussed in the introductory chapter. In spite of the rapidly expanding body of relevant research, it is free of excessiveness. Beside policy-related documents, responsible for qualitative aspects, the analysis is based on a dataset of almost 9 000 scholarship holders. The core of the book consists of three chronological chapters. Each addresses one principal stage of the SI's scholarship policies and covers from 32 to 20 years. The declining tendency might suggest a build-up of dynamics over time. Quantitative findings are presented for each stage, a special chapter deals with long-term trends.

It is no coincidence that Swedish image management emerged around the time when Marquis Child's bestseller (1936) marshalled the "Middle/Third